

Náučný chodník Mestský park Filakovo

Kraj:	Banskobystrický
Okres:	Lučenec
Geomorfologická jednotka:	Cerová vrchovina
Geologická jednotka:	sopečné pohorie
Chránené územia:	žiadne
Prístup:	bus Filakovo, autobusová stanica / vlak Filakovo, zastávka
Východisko:	Filakovo, vstup do mestského parku na jeho severnom okraji
Trasa:	Filakovo: v rámci mestského parku
Dĺžka, prevýšenie:	300 m, bez prevýšenia
Čas prechodu:	0,5 h
Počet zastávok:	12
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, kultúrno-historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Okrajom parku s trasou náučného chodníka prechádza červená turistická značka - magistrála Cesta Márie Széchy.

Rok otvorenia: 2018

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Mestský úrad Filakovo, Radničná 25, 986 01 Filakovo, tel. 047 / 4381 001

Poznámka: Texty na informačných paneloch sú v slovenčine, maďarčine a angličtine.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie a aj ako exkurzná lokalita.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Filakovo. Mesto na južnom Slovensku juhovýchodne od Lučenca v severnej časti Cerovej vrchoviny na nive a sprašou prikrýtych riečnych terasách potoka Belina, ktoré geologicky „spestrujú“ nápadné vyvýšeniny z tufov a lapilových tufov zvyškov dvoch maarov - výbušných sopiek - (Červený vrch, 249 m n. m., Vyhládka, Filakovský hradný vrch). Mesto vzniklo na mieste staršieho osídlenia na začiatku 11. storočia, v 12. storočí na hradnom vrchu stálo opevnenie - prvá písomná zmienka o ňom je z roku 1242. **Filakovský hrad** v roku 1553 ovládli Turci a do roku 1593 bol sídlom administratívnej jednotky Osmanskej ríše - filakovského sandžaku. Rozvoj mesta v 19. storočí začal s vybudovaním jednej z prvých železničných tratí v Rakúsko-Uhorsku v roku 1871, prepájajúcej cez Filakovo Budapešť a Zvolen, a so vznikom priemyslu (smaltovňa, tehelňa). Medzi najvýznamnejšie pamiatky popri hrade patrí súbor farského kostola Nanebovstúpenia Panny Márie a františkánskeho kláštora, budovaný od roku 1694, barokovo prestavaný v roku 1728, a secesná radnica z roku 1912. V meste je niekoľko kaštieľov a kúrií, napr. barokový kaštieľ rodiny Berchtoldovcov (1830), dnes gymnázium, na okraji **mestského parku**, založeného v druhej polovici 19. storočia na mieste bývalých tureckých záhrad. Býval ohradený múrom a slúžil ako malá obora pre jeleniu a srnčiu zver, v súčasnosti je verejnosti voľne prístupný. Pamiatkou je i historická budova mestskej reduty **Vigada** (Vigadó) z roku 1900 (po roku 1940 meštianskej školy) s eklektickou fasádou, kde sídli mestská knižnica a **mestské vlastivedné múzeum** (obe sú organizačnými zložkami **Hradného múzea vo Filakove**). Jeho stála expozícia Od filakovskej palmy k svetoznámemu kohútovi predstavuje dejiny mesta od zničenia hradu v roku 1682 po 60. roky 20. storočia, a to prostredníctvom hnutelných kultúrnych pamiatok šľachty a remeselníkov, kultúrneho dedičstva katolíckeho obyvateľstva, ľudového umenia maďarskej etnografickej skupiny Palócov, žijúcej aj na území severného Novohradu a juhozápadného Gemera, a špeciálnou expozíciou venovanou industrializácii mesta a zvlášť bývalej miestnej smaltovni. Väčšina obyvateľstva mesta je maďarskej národnosti.

Cesta Márie Széchy > pozri Náučný chodník po Ceste Márie Széchy

Novohrad-Nógrád globálny geopark UNESCO / Novohrad-Nógrád UNESCO Global Geopark. Geologicky cenné územie v oblasti Cerovej vrchoviny a jej pokračovania na maďarskom území, na ktorom miestni obyvatelia a inštitúcie vyvíjajú aktivity na podporu rozvoja územia prostredníctvom vytvárania podmienok pre šetrný geoturizmus, zvyšovania vzdelanosti a podnecovania záujmu o ochranu prírodných a historických hodnôt územia. Projekt medzinárodného **geoparku Novohrad-Nógrád** vznikol v nultých rokoch 21. storočia pre mimoriadne hodnoty dedičstva neživej prírody a krajiny významného z globálneho hľadiska, ale i ďalších rôznorodých kultúrnych a prírodných fenoménov a archeologických a historických pamiatok územia. Úspech iniciatívy vyústil do prijatia geoparku za 37. člena Európskej siete geoparkov, neskôr za 66. člena Globálnej siete geoparkov

(2010) a stal sa prvým medzinárodným Globálnym geoparkom UNECSO (2015). Pozoruhodnosti z geológie (neogénnej paleogeografie, vulkanológie, mineralógie, petrológie, paleontológie, baníctva), ochrany prírody, histórie a ľudovej kultúry (oblasť je centrom etnickej skupiny Palóc, leží tu i lokalita Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO Hollókő) prezentuje spolu 76 geotopov (lokalít), z toho 32 na Slovensku a 44 v Maďarsku.

Filakovský hrad a Filakovský hradný vrch > pozri texty náučného chodníka Filakovský hradný vrch

Cerová vrchovina. Svojrázny geomorfologický celok na južnom Slovensku pri slovensko-maďarskej štátnej hranici - severný výbežok vrchoviny Cserhát z Maďarska -, u nás zo severu obklopený Juhoslovenskou kotlinou. Na našom území sa rozkladá medzi Kalondou na západe, Velkými Dravcami, resp. Ožďanmi na severe a Vlkyňou na východe (a štátnou hranicou na juhu). Pohorie budujú v paleogénno-neogénnom mori sedimentované íly, pieskovce a zlepence, do ktorých po ich tektonickom výzdvihu začiatkom neogénu vnikli andezitové lakolity. Tieto po eróznno-denudačnom vypreparovaní tvoria dnešné najvyššie vrchy Karanč (725 m n. m.) a Šiator (660 m n. m.) v okolí Šiatorskej Bukovinky. Na prelome neogénu a kvartéru sa do paleoúdolí vyliali bazaltové lávové prúdy - po ich následnom vypreparovaní z relatívne menej odolných sedimentárnych hornín vznikol inverzný reliéf - na miestach pôvodných údolí sú dnes tiahle ploché chrbtý, napr. Mačacia, Belina, Pohanský hrad, Borkút, Chrašť (s dĺžkou až 11 km). V reliéfe tiež nápadne vystupujú vypreparované bazaltové brekciové výplne sopečných komínov - neky, diatrémy - (Šomoška, Hajnáčsky hradný vrch, Šurice (Soví hrad), Steblová skala) a zvyšky troskových kuželov (Medvedia výšina, Monosa, Ragáč, Dunivá hora, Veľký Bučeň a Malý Bučeň). Výsledkom špecifického geomorfologického vývoja územia so striedajúcimi sa kontrastnými horninami je veľká členitosť reliéfu a pestrý krajinný ráz - vyčlenené sú tu viaceré dielcie vrchoviny (Mučínska, Hajnáčska, Petrovská a Bučenská) a pozdĺž Beliny Filakovská brázda. Územie odvodňujú prítoky Suchej, ústiacej do Iplá, a Ľukavy a Gortvy či priamo Rimavy. Veľká časť územia leží v malých nadmorských výškach (od 160 m), klimaticky tak celok patrí do teplej mierne suchej až mierne teplej mierne vlhkej oblasti. S tým súvisí značná odlesnenosť (asi tretina plochy). Lesy vytvárajú pestrú mozaiku od lesostepných a rozvolnených spoločenstiev na skalných lokalitách cez zapojené dubové lesy prevažne na južných až po bučiny na severných expozíciách svahov s hlavnými drevinami dubom cerovým, bukom lesným, dubom zimným a hrabom obyčajným. Vyššie ležiace, lesnatejšie časti pohoria sú Chránenou krajinnou oblasťou Cerová vrchovina

Názvy informačných panelov

1. Mestský park Filakovo (*panel s plánom parku s polohou informačných panelov, stojaci na dvoch miestach na jeho okraji*)
2. Novohrad-Nógrad UNESCO Global Geopark
3. Kaštieľ Berchtoldovcov
4. História mestského parku
5. Dub červený. Dub letný
6. Platan javorolistý. Jaseň štíhly
7. Sofora japonská. Platan východný
8. Ginko dvojlaločné. Borovica čierna
9. Jelša lepkavá. Topoľ čierny
10. Topoľ biely. Javor horský
11. Fauna mestského parku. Stavovce
12. Vtáky
13. Bezstavovce

Informačné panely v teréne nie sú označené názvom náučného chodníka, ale nápisom „Mesto Filákov - Fülek város. Novohrad-Nógrad UNESCO Global Geopark“. Panely nie sú osadené v poradí, ako sú číslované.

